

ΙΣΤΟΡΙΑ.— **Ἡ αὐτοβιογραφία τοῦ ἐμπόρου τοῦ Λιβόρνου Ἀλεξ. Πατρινοῦ καὶ οἱ ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸ Παρίσι κατὰ τὸ μεσουράνημα τοῦ Ναπολέοντα (1810)**, ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ *Μ. Ἰ. Μανούσακα**.

Εἰσαγωγή

Τὰ ἀνέκδοτα κείμενα τοῦ Ἀλεξάνδρου Πατρινοῦ, δραστήριου καὶ λόγιου ἐμπόρου τοῦ Λιβόρνου (1756-1825), ποὺ παρουσιάζονται ἢ καὶ ἐκδίδονται στὴν ἐργασία αὐτή, τὰ ἀνακάλυψα πρόσφατα, ἐντελῶς συμπτυματικά, στὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ὑπηρεσιακὰ, προσωπικὰ καὶ οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐγγονοῦ του Ἀχιλλέα Δ. Ποστολάκα (1821-1897), πρώτου νομισματογνώμονα τοῦ Μουσείου αὐτοῦ (1856-1887)¹. Ὁ Ποστολάκας τὰ κληρονόμησε ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴ μητέρα του Ἐλένη (1792-1877), χήρα τοῦ Δημ. Ποστολάκα καὶ πρωτότοκη κόρη τοῦ Ἀλεξάνδρου Πατρινοῦ, στὴν ὁποία καὶ ἀπευθύνονται τὰ γράμματα τοῦ τελευταίου ἀπὸ τὸ Παρίσι (1810)². Τόσο ἡ αὐτοβιογραφία (παρ' ὄλο πὺ δὲν καλύπτει τὴν τελευταία περίοδο τῆς ζωῆς του 1799-1825), ὅσο καὶ τὰ ἑπτὰ γράμματα τοῦ Πατρινοῦ παρουσιάζουν, ὅπως θὰ δοῦμε³, ἐντελῶς ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον, ἀπὸ ἀρκετὲς ἀπόψεις.

* **M. MANOUSSACAS, *L' autobiographie du marchand de Livourne Alexandre Patrinos et ses impressions de Paris à l'apogée de Napoléon (1810)***.

1. Εὐχαριστῶ θερμὰ, καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτή, τὴ διευθύντρια τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κυρία Μάντω Οἰκονομίδου-Καραμεσίνη, ποὺ μοῦ ἐπέτρεψε τὴν ἐκδοσὴ τους. Γιὰ τὰ νεανικὰ χρόνια τοῦ Ἀχιλλ. Ποστολάκα καὶ τοὺς προγόνους του βλ. τὸ πρόσφατο μικρὸ μου μελέτημα: Μ. Ἰ. Μανούσακα, Ἡ μητρικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἀχ. Ποστολάκα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τοῦ Λιβόρνου, στὸν κατάλογο τῆς ἐκθεσης: Ὁ πρῶτος αἰώνας τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου 1829-1922, Ἀθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασικῶν Σπουδῶν, 19 Ἀπριλίου - 30 Ἰουνίου 1988, σ. 63-68 καὶ (ἀγγλ. μετάφρ.) σ. 69-74, ὅπου καὶ ἀναφέρονται (σ. 63) γιὰ πρώτη φορὰ τὰ κείμενα ποὺ παρουσιάζονται ἐδῶ. Βλ. ἐπίσης τὴν ἐργασία τῆς Μίνας Γαλάνη-Κρίκου, Ὁ Ἀχιλλέας Ποστολάκας ὡς συγγραφέας, ὁ.π., σ. 76-83 καὶ (ἀγγλ. μετάφρ.) σ. 84-90.

2. Ὁ Ἀχιλλέας ζοῦσε μὲ τὴ μητέρα του στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸ 1841, ὁπότε ἡ οἰκογένειά του ἦλθε ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ ἐγκαταστάθηκε, ὡς τὸ 1877, ἔτος τοῦ θανάτου της, καὶ κληρονόμησε καὶ ἄλλα ἀτομικὰ χαρτιά της καὶ δυὸ αὐτόγραφα ἡμερολόγια της (1811, 1843-45)· βλ. Μ. Ἰ. Μανούσακα, ὁ.π., σ. 63-64 καὶ 67, σημ. 17-18 καὶ 21-25.

3. Βλ. παρακάτω, σ. 239, 242 καὶ 269-270.

Ἄλλὰ ποιὸς ἦταν ὁ Ἀλέξανδρος Πατρινός; Θὰ παραθέσουμε σύντομο βιογραφικὸ τοῦ σημειώμα στηριγμένο στὴν αὐτοβιογραφία τοῦ καὶ σὲ ἄλλες, δημοσιευμένες ἢ ἀνέκδοτες, πηγές.

Ὅπως γράφει ὁ ἴδιος στὴν αὐτοβιογραφία τοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος Πατρινὸς γεννήθηκε στὰ Γιάννενα στὶς 27 Νοεμβρίου 1756¹ καὶ εἶχε στὴν πατρίδα τοῦ δυὸ ἀδελφούς, τὸν Ἀναστάσιο καὶ τὸ Δημήτριο². Ὁ πατέρας τοῦ (Παναγιώτης) πέθανε ἐκεῖ στὶς 17 Ὀκτωβρίου 1774³ καὶ ἡ μητέρα τοῦ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1793⁴. Ἐφηβος ἀκόμη, ἀφοῦ εἶχε λάβει ἱκανοποιητικὴ σχολικὴ μόρφωση, πῆγε καὶ ἐργάστηκε, γιὰ ἐνάμιση περίπου χρόνο (1771-1773), στὴ Ζάκυνθο, στὸ ἐργαστήρι τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀναστασίου. Ἀπ' ἐκεῖ, μὲ τὴν παρότρυνση τοῦ θείου τοῦ Εὐθυμίου Μανούση, ἀναχώρησε τὸ 1773 (γιὰ πρώτη φορὰ) γιὰ τὸ Λιβόρνο⁵, ὅπου ἔμεινε πέντε χρόνια (1773-1778), ὡς μικρέμπορος καὶ ἔπειτα ὡς γραμματικὸς τοῦ Ἑλληνα ἐμπόρου Δημητρίου Κονταξῆ⁶, πληρώνοντας συγχρόνως ἀπὸ τὸ πενιχρὸ τοῦ βαλάντιο καὶ δασκάλους, γιὰ νὰ μάθει ἰταλικά, γαλλικά καὶ λογιστικὴ. Ἀπογοητευμένος ὅμως ἀπὸ τὴ μικρὴ ἀπόδοση τῆς ἐργασίας τοῦ, γύρισε πίσω στὴν πατρίδα τοῦ καὶ παρέμεινε μερικὸς μῆνες (1778-1779). Ἀλλὰ τὸ 1779 ἀποφάσισε νὰ ξαναδοκιμάσει τὴν τύχη τοῦ στὴ Δύση καὶ ξεκίνησε πάλι γιὰ τὸ Λιβόρνο⁷, ὅπου ἀναδείχθηκε αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ ὅπου παρέμεινε ἕκτοτε ἐγκατεστημένος, ὡς ἔμπορος, ὀριστικά. Ἐκεῖ συνέπραξε ἐμπορικά, μὲ ἐπιτυχία, μὲ τὸ συμπολίτη τοῦ Ἰωάννη Ἀργύρη Βρετὸ (1779-1781), γιὰ χάρη τοῦ ὁποίου καὶ ταξίδεψε καὶ πάλι στὰ Γιάννενα (1782-1783), γιὰ νὰ τοῦ φέροι τὸν ἄρρωστο ἀδελφὸ τοῦ⁸. Συνεταιρίστηκε ἐπίσης μὲ τὸ φίλο τοῦ Εὐστάθιο Μοσπινιώτη (1784 κ.ἐξ.)⁹.

Μὲ τὴν εὐφυΐα, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἰκανότητά τοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος Πατρινὸς ἐξελίχθηκε γρήγορα σὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς σοβαρότερους Ἑλληνας ἐμπόρους

1. Ἀλεξ. Πατρινοῦ, Αὐτοβιογραφία, στ. 1 (βλ. παρακάτω, σ. 243).

2. Ὁ.π., στ. 13,15, 63, 157-161, 256-261 (βλ. παρακάτω, σ. 243, 244, 247, 250).

3. Ὁ.π., στ. 59-61 (βλ. παρακάτω, σ. 243). Τὸ βαπτιστικὸ ὄνομα τοῦ πατέρα τοῦ τὸ μαθαίνουμε ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη διαθήκη τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς 3 Αὐγούστου 1811 (Ἄρχεϊο Ἀχ. Δ. Ποστολάκα).

4. Ὁ.π., στ. 269-274 (βλ. παρακάτω, σ. 250).

5. Ὁ.π. στ. 16-17 (βλ. παρακάτω, σ. 243).

6. Ὁ.π., στ. 49-58 (βλ. παρακάτω σ. 244).

7. Ὁ.π., στ. 79 (βλ. παρακάτω, σ. 245).

8. Ὁ.π., στ. 125-146 (βλ. παρακάτω, σ. 246-247).

9. Ὁ.π., στ. 161-174 (βλ. παρακάτω, σ. 247).

τοῦ Λιβόρνου καὶ ἔλαβε μέρος, ἀπὸ πολὺ νωρὶς, στὴ διοίκηση τῆς νεοϊδρυτῆς τότε (1775) «Συναδελφότητος τῶν Ὀρθοδόξων Γραικῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Δόγματος» καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Λιβόρνου¹. Ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Ἀδελφότητος αὐτῆς, ποὺ μᾶς ἐσώθηκαν², μαρτυρεῖται ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ του στὴ διοίκηση τῶν κοινῶν καὶ ἡ κατὰ καιροὺς ἐκλογή του σὲ διάφορα ἀξιώματα. Ἔτσι, γιὰ πρώτη φορά, ἀναφέρεται, στὴν ἰδρυτικὴ πράξη τῆς Ἀδελφότητος, τῆς 17/28 Ὀκτωβρίου 1775, ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ 44 ἰδρυτικὰ τῆς μέλη³. Ἀπὸ τὸν ἐπόμενον χρόνον 1776, δηλ. ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν εἰκοσὶ του χρόνων, μετέχει σὲ ὅλες σχεδὸν τίς συγκαλούμενες, στὴν ἀρχὴ τῆς κάθε χρονιᾶς, γενικὲς συνελεύσεις τῆς Ἀδελφότητος⁴ γιὰ τὴν ἐκλογή τοῦ προέδρου (γοβερναδόρου), τῶν τεσσάρων συμβούλων (κονσιλιέρηδων) καὶ τοῦ «συστήματος τῶν 16» (διοικητ. συμβουλίου). Πολὺ συχνὰ ἐκλέγεται μέλος τοῦ συστήματος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸ 1785⁵ καὶ ἐξῆς, καὶ συμμετέχει στὶς συνεδρίες του⁶. Τὸ 1789 ἐκλέγεται πρῶτος κονσιλιέρης⁷ καὶ ἀργότερα ἀνεβαίνει ἐπανειλημμένα στὸ ὑψιστὸ ἀξίωμα, ψηφίζεται δηλαδὴ γοβερναδόρος (πρόεδρος) στὰ χρόνια 1795-96⁸, 1799-1800, 1803-04, 1806-07 καὶ 1808-09⁹ καὶ συνδέει πολλὰ φορὲς τὴ θητεία του μὲ καινοφελῆ ἔργα (χορήγηση ὑποτροφιῶν σὲ νέους, συνδρομὴ σὲ σχολεῖα κ.λ.π.). Στις 13 Μαρτίου 1791, ὅπου, γιὰ τὴν ἔγκριση σοβαρῆς δαπάνης, συγκαλοῦνται «οἱ ἐγκριτότεροι τοῦ Γένους μας» (ἐν ὄλῳ 19), περιλαμβά-

1. Βλ. Ν. Β. Τ ω μ α δ ά κ η, Ναοὶ καὶ θεσμοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τοῦ Λιβόρνου, ΕΕΒΣ 16(1940), σ. 81-127 (βλ. ἰδίως σ. 97-100).

2. Βλ. τὰ δίτομα πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τῆς Ἀδελφότητος (φωτοτυπία τους στὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βενετίας καὶ στὸ Κέντρο Ἑρεῦνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), μὲ τὴν ἐπιγραφή *Partiti e Ballotazioni della Chiesa Greca La SSma Trinità*, τόμ. 1 (ἔτη 1768-1817) καὶ 2 (ἔτη 1817-1849).

3. *Partiti e Ballotazioni*, τόμ. 1, σ. 10 = Ν. Β. Τ ω μ α δ ά κ η, ὁ.π., σ. 118-119.

4. *Partiti e Ballotazioni*, τόμ. 1, σ. 16(1776), σ. 24(1780), σ. 27-28(1782), σ. 47(1791), σ. 50(1792), σ. 54(1793), σ. 57(1794), σ. 58(1795), σ. 64(1797), σ. 67(1798), σ. 70(1799) κλπ.

5. Ὁ.π., σ. 33(1785), σ. 35(1786), σ. 37(1787), σ. 40(1788), σ. 42(1789), σ. 48(1791), σ. 51(1792) κλπ.

6. Ὁ.π., σ. 38(1787), σ. 43(1789), σ. 45(1790), σ. 48-50(1791), σ. 51, 52, 53(1792) σ. 55, 57(1793) κλπ.

7. Ὁ.π., σ. 42 (βλ. καὶ σ. 43, 44 καὶ 45).

8. Ὁ.π., σ. 59-63 (1795-1796).

9. Ὁ.π., σ. 71-72 (1799-1800), σ. 89-97(1803-1804), σ. 109-117 (1806), σ. 125-130(1808-1809).

νεται ανάμεσά τους και ὁ Πατρινός¹. Τίς τελευταῖες τοῦ μνεῖς στὰ πρακτικὰ τῆς Ἀδελφότητος τίς συναντοῦμε στὰ δύο ὑστατα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ 1824 καὶ 1825².

Τὸ 1792 ὁ Πατρινός στεφανώνεται τὴν κόρη τοῦ πρώτου τοῦ ἐργοδότη Ἰωάννη Ἀργύρη, τὴ Μαργαρίτα (1776-1840)³, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπέκτησε κατὰ σειρὰ ἑπτὰ παιδιά: τὴν Ἑλένη (1792), τὸν Κωνσταντῖνο (1793, πού πέθανε τὸ 1796), τὸν Πέτρο (1794), τὴν Ἀλεξάνδρα (1795), τὸν Κωνσταντῖνο (τὸν β', 1798), τὴν Ἄννα (1802) καὶ τὴ Μαρία Λουῖζα (1805)⁴. Τὴν πρωτότοκη κόρη τοῦ, τὴν Ἑλένη, τὴν πάντρεψε τὸ 1811 μὲ τὸ λόγιο ἔμπορο τῆς Βιέννης Δημήτριο Γ. Ποστολάκα⁵, πρὸς τὸν ὁποῖο σώζονται πολυάριθμα ἀνέκδοτα γράμματά τοῦ (1808-1825)⁶. Ἀλληλογραφία εἶχε καὶ μὲ τὸν Ἀδαμάντιο Κοραῆ (1812-1815)⁷, πού κατέληξε ὅμως, τὸ 1819, σὲ ἀντιδικία. Ἀφορμὴ στάθηκε τὸ βιβλίον τοῦ Παναγιώτη Κοδρικᾶ «Μελέτη τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου» (τόμ. Α'), πού ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1818 «φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν εὐγενῶν καὶ φιλομαθῶν κυρίων Ἀλεξάνδρου Πατρινοῦ καὶ ἀδελφῶν Ποστολάκα», ὅπως δηλώνεται στὸν τίτλον τοῦ⁸. Ὁ Κοραῆς

1. Ὁ.π., σ. 49.

2. Ὁ.π., τόμ. 2, σ. 29 καὶ 34.

3. Ἀλεξ. Πατρινοῦ Αὐτοβιογραφία, στ. 224-228 (βλ. παρακάτω σ. 249). Βλ. καὶ Κώστα Ν. Τριανταφύλλου, *Οἱ κώδικες γάμων καὶ βαπτίσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Λιβόρνου (1760 κ. ἔξ.)*, Πάτρα 1986 (Ἐκδόσεις Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας Πελοποννήσου, ἀριθ. 2), σ. 18 (ἀριθ. 23). Γιὰ τὸν Ἰωάννη Ἀργύρη-Βρετὸ καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ βλ. Β. Πυρρινέλα, *Τὰ ἀρπαγέντα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κτήματα τῶν Βρετῶν*, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», τόμ. 13 (1938), σ. 123-141 (καὶ ἰδίως σ. 133-134).

4. Βλ. Μ. Ι. Μανούσακα, *Ἡ μητρικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἀχιλ. Ποστολάκα*, ὁ.π., σ. 63 καὶ σημ. 7-14 (ὅπου οἱ παραπομπὲς στὸ βιβλίον τοῦ Κ. Ν. Τριανταφύλλου, ὁ.π.), καθὼς καὶ τίς μνεῖς τῶν γεννήσεων στὴν αὐτοβιογραφία.

5. Μ. Ι. Μανούσακα, ὁ.π., σ. 64 καὶ σημ. 20-23.

6. Γράμματα (ἀνέκδοτα) τοῦ Πατρινοῦ στὸν Ποστολάκα καταγράφονται στὴν ἐργασία τοῦ Φαίδ. Μπομπουλίδου, *Εἰδήσεις καὶ κρίσεις περὶ τοῦ Ἀγῶνος 1821-1824 ἐκ τοῦ ἀρχείου Δ. Ποστολάκα*, ΔΠΕΕ, τόμ. 12 (1957), σ. 17 (Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Συλλογὴ Γ. Βλαχογιάννη, φάκ. 41β: 63 γράμματα, τῶν ἐτῶν 1813-1814, σ. 17-18, φάκ. 41γ: 52 γράμματα, τῶν ἐτῶν 1814-1817, σ. 18, φάκ. 42α: γράμματα, τοῦ 1817 κ. ἔξ., φάκ. 42β: 90 γράμματα, τῶν ἐτῶν 1812-1813 καὶ φάκ. 42γ: 21 γράμματα, τῶν ἐτῶν 1808-1811) καὶ σ. 20 (Ἀνώνυμη ἰδιωτικὴ συλλογὴ, ἀριθ. 6: 7 γράμματα τοῦ 1820, 14 τοῦ 1823 καὶ 15 τοῦ 1824).

7. Ἀδαμάντιος Κοραῆς, *Ἀλληλογραφία*, τόμ. τρίτος 1810-1816, Ὁμιλος Μελέτης Ἑλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἐπιστάσια Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἀθήνα 1979, ἀριθ. 562, 610, 624, 632, 634, 646, 650, 651, 652, 655.

8. Δ. Η. Σ. Γκίνη καὶ Β. Α. Γ. Μέξια, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800-1863*, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1939, ἀριθ. 1066 (σ. 170) Φαίνεται ὅτι καὶ ἡ Ἀπολογία τῶν ἐν Πίζῃ Ἑλλήνων

του ἔγραψε ἓνα ὀργίλο γράμμα, στὸ ὁποῖο αὐτὸς ἀπάντησε ὑπερασπιζόμενος τὸν Κοδρικᾶ¹, μὲ τὸν ὁποῖο διατηροῦσε φιλικές σχέσεις².

Ὁ Ἀλέξανδρος Πατρινὸς πέθανε στὸ Λιβόρνο στὶς 11 Φεβρουαρίου 1825, σὲ ἡλικία ἑβδομήντα χρόνων³. Τόσο ἀπὸ τὰ παραπάνω βιογραφικά του, ὅσο καὶ ἀπὸ τὰ κείμενά του, τοῦ παρουσιάζουμε παρακάτω προκύπτει ὅτι ὁ Πατρινὸς ἦταν μιὰ χαρακτηριστικὴ μορφή ἑνὸς αὐτοδημιούργητου, δυναμικοῦ καὶ φιλοπρόοδου Ἑλληνα ἐμπόρου τῆς Διασπορᾶς στὰ χρόνια τοῦ Διαφωτισμοῦ.

Καὶ τὰ δύο κείμενα τοῦ Ἀλεξάνδρου Πατρινοῦ παρουσιάζουν πολλαπλὸ ἐνδιαφέρον.

Τὸ πρῶτο, ἡ αὐτοβιογραφία του, σπάνια στὸ εἶδος τῆς (συνδυασμὸς ἡμερολογίου καὶ ἀπομνημονευμάτων), παρέχει αὐθεντικὲς εἰδήσεις ὄχι μόνο γιὰ τὸ συντάκτη τῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ γενικότερα θέματα, ὅπως ἡ ναυσιπλοΐα στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο, τὸ ἐμπόριο τοῦ Λιβόρνου καὶ οἱ διασυνδέσεις καὶ δραστηριότητες τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰώνα.

Τὸ δεύτερο, τὰ ἑπτὰ γράμματά του ἀπὸ τὸ Παρίσι, ἀπὸ τὰ σπανιότατα περιγηγητικὰ κείμενα Ἑλλήνων γιὰ τὴ Δύση, μᾶς προσφέρουν ζωντανὲς καὶ αὐθεντικὲς περιγραφὲς τοῦ Παρισιοῦ, τῶν μνημείων του καὶ τῆς ζωῆς του τὸ 1810, στὸ ἀπόγειο τῆς δόξας τοῦ Ναπολέοντα.

Θὰ τὰ παρουσιάσουμε μὲ τὴ σειρά τους.

ὑπὲρ Κοδρικᾶ, πού εἶχε ἐκδοθεῖ στὴν Πίζα τὸ 1817 (δ.π., ἀριθ. 947, σ. 153), εἶχε τυπωθεῖ μὲ δαπάνη τῶν ἰδίων χορηγῶν. Βλ. Ἐμμ. ν. Γ. Πρωτοψάλτη, Ἰγνάτιος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας (1766-1828). I. Βιογραφία, ἐν Ἀθήναις 1959, σ. 116, πού ἀναφέρει ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κοδρικᾶς, γράφοντας στὸν Ποστολάκα γιὰ τὸ βιβλίό αὐτό, ἀναφέρει ὡς ἐκδότες του τὸν Δημ. Ποστολάκα καὶ τὸν Ἀλέξ. Πατρινοῦ.

1. Ἀδελφὸς Κοραΐς. Ἀλληλογραφία, τόμ. τέταρτος, 1817-1822, Ἀθήνα 1982, ἀριθ. 804, 805, 818.

2. Βλ. Αἰκατερίνης Κουμαριανοῦ-Δ. Ἀγγελάτου, Ἀρχεῖο Π. Κοδρικᾶ, «Τετράδια Ἐργασίας» Κέντρου Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν Ἑθν. Ἰδρύματος Ἐρευνῶν τόμ. 11 (1987), σ. 7-147 (Ἐυρετήριο, σ. 137, λ. Πατρινός). Πρβλ. καὶ παρακάτω, σ. 269 καὶ σημ. 1 τῆς ἐργασίας μας αὐτῆς.

3. Τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ τάφου του δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν Μ. Ι. Μανούσακα, Ἡ μητρικὴ καταγωγή τοῦ Ἀχιλλ. Ποστολάκα, δ.π., σ. 65.

Α'. Η ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΤΡΙΝΟΥ

(1756 - 1799)

Τὸ κείμενο τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Πατρινουῦ περιέχεται στὰ φύλλα 2^r-8^v ἑνὸς δεκάφυλλου χάρτινου τεύχους, διαστ. 21 × 13 ἑκατοστῶν, τοῦ ὁποίου τὸ φ. 1 εἶναι λευκὸ καὶ ἔχει στὴν πίσω ὄψη του (1^v) ἐπικολημένο μικρὸ σημεῖωμα σὲ ἰταλικὴ γλώσσα, ἰδιόγραφο τῆς κόρης του Ἑλένης Πατρινουῦ-Ποστολάκα, μὲ τὶς χρονολογίες τοῦ θανάτου ἢ καὶ τῆς γέννησης τῶν γονέων της καὶ τῆς ἀδελφῆς της Ἄννας (†1858)¹.

Τὸ κείμενο, γραμμένο ὁλόκληρο μὲ τὸ ἴδιο χέρι, μὲ κανονικὴ καὶ εὐανάγνωστη γραφὴ καὶ ὄχι μὲ πολλὰς ἀνορθογραφίες, εἶναι ἀνεπίγραφο καὶ ἀνυπόγραφο. Γιὰ τὸ ὅτι συγγραφέας τῆς αὐτοβιογραφίας, ποῦ εἶναι διατυπωμένη σὲ πρῶτο πρόσωπο, εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Πατρινὸς δὲν χωρεῖ ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία, ἐπειδὴ ἀναφέρεται σ' αὐτὴν ὁ ἐπώνυμος συνεταιρισμὸς του μὲ τὸν Εὐστάθιο Μοσπινιώτη καὶ «ἡ δίτα μας Μοσπινιώτης καὶ Πατρινός» (στ. 168-169) καὶ παρακάτω ὁ γάμος του μὲ τὴ Μαργαρίτα Ἰω. Ἀργύρη, στὶς 18/29 Ἰανουαρίου 1792 (στ. 224-226), ποῦ εἶναι μαρτυρημένος, μὲ τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἡμερομηνία, καὶ ἀπὸ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τῆς Ἀδελφότητος², καθὼς καὶ ἡ γέννηση τῶν πέντε πρώτων παιδιῶν τους (στ. 241-246, 261-266, 273-277, 289-291, 326-329), ποῦ μαρτυρεῖται ἐπίσης ἀπ' αὐτά, μὲ ἀπόλυτη συμφωνία ἡμερομηνιῶν³.

Ἡ σύγκριση τῆς γραφῆς τοῦ κειμένου μὲ τὶς λιγοστὲς ἐλληνικὲς περικοπέες τῶν αὐτόγραφων παρισυνῶν γραμμάτων τοῦ Πατρινουῦ, τοῦ ἔτους 1810 (ἀριθ. 1, 3 καὶ 6) μᾶς ὀδηγεῖ σχεδὸν στὴ βεβαιότητα⁴ γιὰ τὸ ὅτι τὸ κείμενο δὲν εἶναι αὐτόγραφο τοῦ συγγραφέα⁵.

Ἡ αὐτοβιογραφία, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1756 («Εἰς τοὺς 1756 Νοεμβρίου

1. Τὸ σημεῖωμα γράφει: *la madre nata 7. Maggio 1776, morta 9 Aprile 1840 di 64 anni. Il padre morto l' 11 Febbraio del 1825 in età di 70 anni. La sorella Annina morta 12/24 Aprile 1858. [Alessandro] Giamari nato il 23 9bre 1834.*

2. Βλ. Κώστα Ν. Τριανταφύλλου, *Οἱ κώδικες γάμων καὶ βαπτίσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Λιβόρνου (1760 κ. ἐξ.)*, σ. 18 (ἀριθ. 23).

3. Βλ. δ.π., σ. 31 (ἀριθ. 74), σ. 31 (ἀριθ. 77), σ. 32 (ἀριθ. 83), σ. 32 (ἀριθ. 86), σ. 33 (ἀριθ. 95).

4. Βλ. εἰκ. 1 καὶ 2.

5. Οἱ μικροδιορθώσεις ἢ συμπληρώσεις ποῦ παρατηροῦνται στὸ κείμενο δὲν φαίνεται νὰ

27 *γεννήθην, κατά την σημείωσιν όπου ο πατήρ μου έχει εις τὸ δεφτέρι του»),* σταματᾷ στὸ 1799 («1799 κατά τὸν μῆνα ἀπρίλιον ἐξαναεμβήκαν οἱ Φραντζέζοι εἰς Τοσκάνον σχεδὸν ὡς ἐχθροί...») στὴ μέση ἀκριβῶς τοῦ φ. 8^v, ὅπου μιὰ ὀριζόντια γραμμὴ φανερώνει τὸ τέλος τῆς.

Ἄν ὑπῆρξε καὶ συνέχεια τῆς αὐτοβιογραφίας γιὰ τὰ ὑπόλοιπα 26 χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Πατρινοῦ (1800-1825), σὲ ἄλλο τεῦχος ποὺ χάθηκε ἢ λανθάνει, δὲν τὸ ξέρουμε. Θεωροῦμε πάντως ὅτι ἡ τομὴ αὐτῆ στὸ ἔτος 1799 ἀντιστοιχεῖ σὲ ἓνα μελαγχολικὸ σταθμὸ γιὰ τὸ ἐμπόριο τοῦ Λιβόρνου. Τὸ ἔτος αὐτό, ποὺ σήμανε τὴν ὀριστικὴ ἐπικράτηση τῶν Γάλλων στὴν ἰταλικὴ χερσόνησο¹, τὸ ἐμπόριο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Λιβόρνου δέχτηκε σοβαρότατο πλήγμα, γιὰτὶ σφραγίστηκαν τὰ ἐμπορικὰ τους καταστήματα, κατασχέθηκαν τὰ ἐμπορεύματα καὶ οἱ καταθέσεις των, ὡς Ὀθωμανῶν ὑπηκόων, συνολικῆς ἀξίας 380.000 λιρῶν καὶ, γιὰ νὰ τὰ ἀποδεσμεύσουν, οἱ Ἕλληνες ἐμποροὶ ἀναγκάστηκαν νὰ πληρώσουν ἀναλογικὰ τὰ 17% τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ². Ἀπὸ τότε ἄρχισε ἡ κάμψη καὶ ἡ παρακμὴ. Ὁ Πατρινὸς φαίνεται ὅτι συνέλαβε τὸ νόημά τῆς καὶ γι' αὐτὸ ἴσως, ἀντιδρώντας στοὺς δύσκολους καιροὺς, ἔνωσε τὴν ἀνάγκη νὰ προβεῖ σὲ ἀνασκόπηση καὶ νὰ συντάξει ἀπολογισμὸ τῆς ὡς τότε ζωῆς καὶ δράσης του. Αὐτὸ θὰ ἔγινε πάντως μετὰ τὸ 1799, σὲ μιὰν προσπάθεια αὐτοκριτικῆς καὶ νηφάλιας θεώρησης τῶν πεπραγμένων του, χωρὶς κανένα στόμφο ἢ κομπασμό. Ἡ συχνὰ ἡμερολογιακὴ μορφή καὶ διατύπωση

εἶναι τοῦ συγγραφέα, ὅπως στὸ φ. 2^v (στ. 30) *Ρωμαίου supra lineam*, στὸ φ. 4^v (στ. 125) *ὁ ἀδελφός του (ex μου)*, φ. 7^v (στ. 274) *ἡ Μαργαρίτα συμβία μου (ex Μαργαρίτα ||μου|| συμβία μου)*, φ. 7^v (στ. 283) *ἠσύχασεν (ex ἡσυ...ασεν)*. Στὸ χωρίο ὅμως στ. 127-128 νὰ πηγαῖνω νὰ περάσω μαζῶξω ταῖς ὑποθέσεις τους θὰ μπορούσε νὰ γίνεῖ ἡ διόρθωση *περισυμαζῶξω*, ὅποτε βέβαια δὲν θὰ ἐπρόκειτο γιὰ αὐτόγραφο τοῦ Πατρινοῦ, τοῦ ὁποίου καὶ ὀρισμένα γράμματα, ὅπως τὰ μ, ξ, π, ρ καὶ ζ διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα τοῦ χειρογράφου. Ἀλλὰ τὴ βεβαιότητα ὅτι αὐτὸς ποὺ ἀντέγραψε τὸ κείμενο δὲν εἶναι ὁ Πατρινὸς μᾶς τὴν παρέχει ἡ συμπλήρωση μεταγενέστερα, στὸ στ. 329, μὲ προφανῶς διαφορετικὸ χέρι, τοῦ ὀνόματος *Κωνσταντῖνον* (ποὺ εἶχε ἀρχικὰ ἀφεθεῖ κενὸ ἀπὸ τὸ γραφέα): ἂν τὸ κείμενο εἶχε γραφεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Πατρινὸ, αὐτὸς δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ εἶχε ἀφήσει ἀσυμπλήρωτο ἀπὸ ἄγνοια τὸ ὄνομα τοῦ ἴδιου του τοῦ παιδιοῦ.

1. Βλ. πρόχειρα G. B. Picotti-G. Rossi Sabbadini, *Nuovi lineamenti di Storia*, τόμ. 2, Brescia 1964, σ. 300.

2. Βλ. Ν. Β. Τ ω μ α δ ά κ η, *Ναοὶ καὶ θεομοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τοῦ Λιβόρνου*, ὅ.π., σ. 103 (ἔγγραφο τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1799, δημοσιευμένο ἀργότερα ἀπὸ τὸν Κ ω ν σ τ. Ν. Τ ρ ι α ν τ α φ ὐ λ λ ο υ *Οἱ Κωστάκηδες τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Λιβόρνου. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Τοσκάνης καὶ τῶν μετεπαναστατικῶν Πατρῶν*, Ἀθήνα 1968, σ. 53).

τῶν κειμένων («*Εἰς τοὺς 1771 Ἰουλίου 26 ἐμίσεισα ἀπὸ Ἰωάννινα διὰ Ζάκυνθον... Εἰς τὰς 20 Φεβρουαρίου 1773 ἐκατενοδώθημεν εἰς Μάλταν...*» κ.τ.δ.) δὲν σημαίνει ὅτι τὸ κείμενο αὐτὸ γράφτηκε ταυτόχρονα μὲ τὰ γεγονότα ποὺ μνημονεύει, ἀλλὰ ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ χρησιμοποίησε παλιότερες σημειώσεις τοῦ γιὰ τὴ σύνταξή του, ἰδίως τὶς σχετικὲς μὲ τὶς ἡμερομηνίες καὶ τὰ ποσά, ποὺ δὲν θὰ μπορούσε ἀλλιῶς νὰ τὰ εἶχε διατηρήσει μὲ τόση ἀκρίβεια στὴ μνήμη του. Ἡ αὐτοβιογραφία ἔχει συνταχθεῖ σὲ ἀπλή καὶ ὁμαλὴ δημοτικὴ γλῶσσα, μὲ ἀρκετὲς ἰταλικὲς λέξεις (*ἀρρίβο, κορρέδο, πάγα, δίτα, πολάκα, σιαμπέκο, σκριτούρα* κ.λπ.), λίγες σπάνιες (*ἀζητησία, ἀντάμειψις, ἔβγαλμα*) καὶ δύο ἐντελῶς νεόπλαστες κατὰ τὰ ἰταλικὰ πρότυπα (*ἐπιστηθιότατος, προκομμενέστατος*)¹. Τὸ ὕφος εἶναι λιτό, περιεκτικὸ καὶ ἀκριβολόγο. Ὁ Πατρινὸς ἐξιστορεῖ, σὲ ἡμερολογιακὴ σειρά, τὴ σταδιοδρομίαν τοῦ ἀπὸ τὸ 1771, ὅποτε, σὲ ἡλικία μόλις δεκαπέντε χρόνων, πῆγε νὰ δουλέψῃ στὴ Ζάκυνθο. Περιγράφει τὰ δύο θαλασσινὰ ταξίδια τοῦ στὸ Λιβόρνο (1773 καὶ 1779) καὶ τὴ νέα πρόσκαιρη μετάβασή του στὰ Γιάννενα (1781-1783), τὶς ἐργασίες καὶ τοὺς συνεταιρισμούς τοῦ στὸ Λιβόρνο (1773-1778 καὶ 1779 καὶ ἐξῆς), μνημονεύει τὸ γάμο του (1792) καὶ τὴ γέννηση τῶν πρώτων παιδιῶν του (1792-1797) καὶ καταλήγει μὲ τὴν ἀφήγησιν τῆς εἰσόδου τῶν Γάλλων στὸ Λιβόρνο (τὸ 1796 καὶ μονιμότερα τὸ 1799).

Ἡ αὐτοβιογραφία αὐτὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Πατρινοῦ εἶναι κείμενο μὲ ξεχωριστὴ σημασίαν γιὰ τὶς ἀφθονες καὶ ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες ποὺ μᾶς προσφέρει ὄχι μόνον γιὰ τὸ ἐμπόριον τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ νοοτροπία καὶ τὴ ζωὴ, ἐπαγγελματικὴ, κοινωνικὴ καὶ οἰκογενειακὴ, ἐνὸς Ἑλλήνα ἐμπόρου τῆς Δύσης, στὰ χρόνια τοῦ Διαφωτισμοῦ. Καὶ ἔρχεται νὰ πλουτίσῃ τὸν περιορισμένον ἀριθμὸν τῶν παρόμοιου περιεχομένου νεοελληνικῶν κειμένων (ἡμερολογίων, ἀπομνημονευμάτων, αὐτοβιογραφιῶν) τῆς περιόδου αὐτῆς².

Παραθέτομε ἐδῶ τὸ κείμενον τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Πατρινοῦ, διατηρώντας τὶς ὀρθογραφικὰς συνήθειας τῆς ἐποχῆς καὶ τὰ ὀρθογραφικὰ του σφάλματα καὶ τὸ συνοδεύομε μὲ μερικὰ ἀπαραίτητα σχόλια καὶ μὲ ἀλφαβητικὰ Εὐρετήρια προσώπων, τοπωνυμίων καὶ λέξεων.

1. Βλ. τὸ Εὐρετήριο τῶν λέξεων παρακάτω, σ. 257-259.

2. Βλ. Γ. Π. Κορυνοῦ τοῦ, *Τὸ Ἀπομνημόνευμα. 1453-1953*, Βασικὴ Βιβλιοθήκη 44, Ἀθῆναι, τόμ. Α' (1953), Εἰσαγωγή (σ. 11-47), ὅπου γίνεται λόγος γιὰ παρόμοια κείμενα (σ. 12-13), καὶ μάλιστα τοῦ ΙΗ' αἰῶνα (σ. 30).

Ἄλεξάνδρου Πατρινοῦ αὐτοβιογραφία (1756 - 1799)

Εἰς τοὺς 1756 Νοεμβρίου 27 ἐγεννήθη κατὰ τὴν σημείωσιν ὁποῦ ὁ πατήρ μου ἔχει εἰς τὸ δευτέρῳ του. εἰς τοὺς 1757 ἐμίσησεν ὁ πατήρ μου ἀπὸ Ἰωάννινα καὶ ὑπῆγε μὲ ὄλην του τὴν φαμελίαν εἰς Ἀγίαν Μαῦρα, καὶ ἐκεῖ ἐκάθησεν ἕως τοὺς 1766. τὸν Ἰούνιον μῆνα τοῦ αὐτοῦ χρόνου ὑπήγαμεν εἰς 5 Ἰωάννινα.

Εἰς τοὺς 1771 Ἰουλίου 26 ἐμίσησα ἀπὸ Ἰωάννινα διὰ Ζάκυνθο καὶ εἰς Σαλαόρα ἐμπαρκαρίσθην εἰς ἓνα ζακυθινὸ καήκι καὶ ἐρχόμενοι ἔξω ἀπὸ τὴν Λευκάδα ἐσυναντήσαμεν ἓνα μπαρμπαρέζικο σιαμπέκο, πρὸς τὰς 9 ὥραις τῆς ἡμέρας καὶ ὄντας μὲ ἄλλα καήκια ἐξενυχθήσαμεν εἰς τὸ βουνὶ ἀποκάτω 10 ἀρασμένοι καὶ τὴν αὐγὴν 31 Ἰουλίου ἐγῆκαν δύο γαλιώταις βενέτικαις, ταῖς ὁποῖαις βλέπωντας τὸ μπαρμπαρέζικο ἀνεχώρησε καὶ ἡμεῖς ἐκάμαμε πανιά καὶ εἰς τὴν α^{ην} Αὐγούστου 1771 ἐφθάσαμεν εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκόνερα εἰς τοῦ θείου μου τὸ σπῆτι, ὅπου καὶ ὁ ἀδελφός μου εὐρίσκετο. καὶ ἐκεῖ διέτριψε ἕως τοὺς 1773 φεβρουαρίου 5, δηλαδὴ ἰντζίρικα μῆνες 18 εὐρισκόμενος καὶ εἰς 15 τὸ ἀργαστήρι ὁποῦ εἶχεν ὁ ἀδελφός μου Ἀναστάσιος μὲ Λόνον Κονταξῆ καὶ εἰς τὰς 5 φεβρουαρίου διὰ παρακινήσεως τοῦ θείου μου Εὐθυμίου Μανούση ἐμίσησα διὰ Λιβόρνο μὲ ἓν μπαστιμέντο φραντζέζικο φορτωμένο σταφίδα.

Εἰς τὰς 20 Φεβρουαρίου 1773 ἐκατενοδόθημεν εἰς Μάλτα, ἀφ' οὗ ἔδοκιμάσαμεν διάφοραις φουρτούναις καὶ ἐναντίους καιροῦς. ἐκεῖ ὁ καπετάνιος 20 Φραντζέζος ἠθέλη|σε νὰ κάμη τὴν κοντουμάτζια του, ὅθεν ἐκάμαμεν ἡμέραις 18. καὶ εἰς τὰς 26 Μαρτίου, ἀφ' οὗ ἐπήραμεν πρῶτιγο καὶ ἐκαθήσαμε καὶ ἡμέραις 15, ἐμισεύσαμε ἀπὸ Μάλτα, ἀλλ' εἰς τὰς 27 τοῦ αὐτοῦ ἐγυρίσαμεν ὀπίσω βιασμένοι ἀπὸ ἐνάντιον καιρόν. τὸ ἴδιον ἀκολούθησεν καὶ εἰς τὰς 2 Ἀπριλίου, ὁποῦ ἐξαναμισεύσαμεν, ἀλλ' εἰς τὰς 11 τοῦ αὐτοῦ μισεύοντες 25 μετὰ ἡμέρας 12, βιαζόμενοι ἀπὸ ἐναντίους καιροῦς, ἐπιάσαμεν εἰς Σαρδίνια εἰς τὸ Καλίερι καὶ ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν ἡμέραις 3. καὶ ἔπειτα ἐμισεύσαμεν καὶ μετὰ ἡμέρας ἕνδεκα ἐκατενοδόθημεν Θεοῦ θέλοντος εἰς Λιβόρνο εἰς τὰς 26 Ἀπριλίου 1773 παλαιοῦ.

Φθάνοντας εἰς Λιβόρνο ἤδρα τὸν Παναγιώτη Μανούση, θεῖον μου. 30 πλὴν δὲν ἐστάθη τρόπος νὰ εὕρω κανένα σπῆτι τινὸς πραγματευτοῦ Ῥωμαίου διὰ νὰ μείνω ὡς γραμματικός, ὅθεν διὰ νὰ ἔμελλε νὰ μισεύσῃ καὶ ὁ θεῖος μου Παναγιώτης, ἔχοντας ἓναν κουμπάρο ὀνομαζόμενον Ἰωάννην Στεφανόπουλον, Ῥωμαῖον τὸ γένος, μὲ ἄφησεν εἰς αὐτὸν καὶ τοῦ ἐπλήρωσα παῦλα 2¹/₂

τὴν ἡμέρα διὰ τὸ φαγί μου καὶ πηγαϊνάμενος καὶ εἰς δάσκαλον Φράγκον,
 35 διὰ τὰ μαθαίνω τὰ φράγκικα καὶ εἰς αὐτὸν ὑπῆγα μῆνες 9. οἱ θεῖοι δμως
 ἀπὸ Ζάκυνθο ἄρχισαν τὰ στέλνουν μερικαῖς πραγματεῖαις ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου
 εὗρισκοντο εἰς περιλαβὴν Γεωργίου Λάμπρου, Καλαρίτη, παρακινῶντας καὶ
 ἄλλους τὰ στείλουν, καὶ ἐσυμφώνησαν τὰ μοῦ διδῆ ἐμένα τὸ ἔν τρίτον ἀπὸ ταῖς
 40 προβιζιόναις ὅπου ἔμπαιναν. καθὼς καὶ ἀκολούθησε καὶ μοῦ τὰς ἔδιδε. μοῦ
 ἔγραψαν πρὸς τούτοις τὰ |τραβιχθῶ ἀπὸ τὸ σπῆτι Στεφανόπουλο διὰ τὰ βαρὰ
 ἔξοδα, ὅθεν, ἀφ' ἐκάθησα μῆνες 5, ἀνεχώρησα ἀφ' οὗ ἔλαβα τὴν γραφὴν τους,
 καὶ ἐκάθησα μὲ τὸν Νικόλαον Βελισάριον, Μωραΐτη, μῆνας 7, πληρόνωντάς
 του παράδες 13 τὴν ἡμέρα διὰ φαγί μου καὶ νίκι. Ἔπειτα ἀπὸ τὸν αὐτὸν
 καιρὸν ἀναχωρῶντας ὁ αὐτὸς Βελισάριος ἔμεινα μόνος μου εἰς ἕναν ὄντὰ τῆς
 45 ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, πληρόνωντας τὸ νίκι καὶ ἐκάθησα ἕως τὰ τέλη Σεπτεμ-
 βρίου 1774, ὅπου συμποσοῦνται ὅλοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ ἀρίβου μου μῆνες
 17. ἀλλ' ἡ προβιζιόναις ὅπου μοῦ ἔμπαιναν δὲν ἔσωναν οὔτε διὰ ζωοτροφίαν
 μου, ὅθεν ἀποφάσισα τὰ γυρῶ εἰς Ζάκυνθο.

Εἰς τὰς 8 Σεπτεμβρίου 1774 ἔφθασεν εἰς Λιβόρνο ὁ Δημήτριος Κονταξῆς
 50 διὰ τὰ ἀνοίξῃ νερότζιον, ὅθεν μὲ ἐπαρακίνησε τὰ μείνω μαζύ του διὰ γραμμα-
 τικὸς καὶ οὕτως ἐσυμφώνησα τὰ μείνω μὲ αὐτὸν καὶ διὰ τὸν πρώτον χρόνον
 μοῦ ἔδωσε διὰ πάγα πέτζες 40 τῆς Λιβόρνου καὶ τὸ φαγί μου καὶ ἔπειτα τὸν
 δεῦτερον καὶ τρίτον πρὸς πέτζες 80 τὸν χρόνον. μ' ὅλον τοῦτο διὰ φορέματά
 μου ἐξόδιασα ἀρκετὰ καὶ διὰ δάσκαλον ὅπου ἐπῆρα τὰ μάθω φραντζέζικα καὶ
 55 σκριτούρα, τὸν ὅποιον ἐκράτησα μῆνας 10 πληρόνωντάς του πρὸς 15 παῦλα
 τὸν μῆνα καὶ ἄλλα ἔξοδα χρειάζόμενα. Ἐμεινα λοιπὸν μὲ τὸν ἐηθέντα Κον-
 ταξῆ ἀπὸ τὴν α^ν Νοεμβρίου 1774 ἕως ταῖς 11 Μαΐου 1778 π(α)λ(αιού),
 ὅπου κάνουν χρόνους 3 καὶ μῆνες 6.

Εἰς τοὺς 1774 Νοεμβρίου 30 ἔλαβα τὴν θλιβερὰν εἶδησιν πῶς ἀνεπαύθη
 60 ὁ μακαρίτης πατήρ μου εἰς τὰς 17 Ὀκτωβρίου 1774, τὸ ὅποιον ὑπέμετρα μὲ
 ἔθλιψε.

Εἰς τὰς 11 Μαΐου π(α)λ(αιού) 1778, διὰ τὰ μοῦ ἔγραψαν ἀπὸ Ἰωάννινα
 τόσον ὁ θεῖος μου Εὐθύμιος ὡσὰν καὶ τὰ ἀδελφιά μου τὰ πηγαῖνα ἐξ ἀποφάσεως
 εἰς Ἰωάννινα, ὅπου τὰ προσπαθήσω τὰ εὖρω καμμίαν ἄλλην κυβέρνησιν,
 65 ὅθεν ἀποφάσισα καὶ εἰς τὰς 11 Μαΐου 1778 ἐμίσευσα μὲ τὴν πολάκα τοῦ κα-
 πετὰν Χρήστου Σταματέλλου διὰ τὴν Ἄρτα καὶ εἰς τὰς 18 τοῦ αὐτοῦ ἐφθά-
 σαμεν εἰς Μ.σῆνα καὶ ἐκεῖ τὸ μπαστιμέντο ἐφόρτωσε πραγματεῖαις διὰ Ἄρτα,
 ὅθεν ἐκαθήσαμεν ἡμέρας ἑπτὰ εἰς Μεοῆνα, πλὴν εἰς κοντουμάτζια, καὶ εἰς
 τὰς 25 ἄνωθεν ἐμισεύσαμεν ἀπὸ Μησήνα καὶ μετὰ ἡμέρας 7 ἐφθάσαμεν εἰς

70 Κορφούς, ἐκεῖ ἐγγῆκα καὶ ἐκόνεψα ἡμέρας δύο εἰς τοῦ Δημητρίου Στεφανῆ τὸ σπῆτι, καὶ ἔπειτα ἐμισεύσαμεν καὶ μετὰ ἡμέρας 2 ἔφθασα κατευόδιον εἰς Ἄρτα καί, μείνας ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς, εἰς τὰς 13 Ἰουνίου 1778 ἔφθασα εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐκεῖ ἐκάθησα ἕως τὰς 14 Φεβρουαρίου 1779, ἦγον μῆνες σω-
75 μίαν ἐπιχειρήσιν καὶ τέλος πάντων ἀποφάσισα καὶ ἔκαμα συντροφίαν εἰς τὰς 17 δεκεμβρίου 1778 μὲ τὸν κῆρ Ἀναστάσιον Ἀργύρη, βάνωντάς μου πέτζες πέντε χιλιάδες καπιτάλι καὶ νὰ πηγαίνω εἰς Λιβόρνο νὰ μείνω εἰς τὸ σπῆτι τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ νὰ τοῦ κάνω ὅ,τι δουλεία καὶ γραφίματα τοῦ χρεισασθοῦν.

Ἐμίσεισα λοιπὸν ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς τὰς 14 Φεβρουαρίου 1779, τῇ πέμ-
80 πτῇ τῆς αῲς ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, διὰ νὰ πηγαίνω εἰς Ἀνατολικὸν νὰ προσμείνω ἐκεῖ ἕως νὰ εὔγη ἓνα μπαστιμέντο σκλαβούνικο τοῦ καπετὰν Νικολοῦ Λουκοβίκ, ὁποῦ εἰς Λιβαδίαν ἐφόρτωνε σιτάρι διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ἀργύρη.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦτον εἰς μεγάλας σύγχυσαι εἰς Μωλρία ἀναμε-
85 ταξὺ τοῦ Βεζύρη Μωρέως μὲ τοὺς Ντουλτζινιάνους καὶ Σκοντριάνους.

Ἐγὼ ὁμως μισεύοντας ἀπὸ Ἰωάννινα ἐκάθησα εἰς Ἄρτα ἡμέραις δύο καὶ ἔπειτα ἀπέρασα εἰς Λουτράκι καὶ Βραχώρι καὶ τῆς στερεᾶς ἦλθα εἰς Ἀνατολικὸν καὶ ἐκόνεψα εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Σ. Πέτρου Βασιλάκη καὶ ἐκεῖ ἐκάθησα ἡμέραις 20 προσμένωντας νὰ εὔγη τὸ ῥηθὲν μπαστιμέντο ἀπὸ τὸν
90 κόρφον Λιβαδίας διὰ νὰ μπαρ||κα||ρισθῶ διὰ Λιβόρνο ὡς σοπρακάρικος. Τέλος πάντων λαβαίνω γραφὴν ἀπὸ Λιβαδίαν καὶ μοῦ γράφουν ὅτι ὁ καπετάνιος, φοβούμενος νὰ μὴν εὔρη σύγχυσαι μὲ τοὺς Ντουλτζιάνους εἰς τὸ εὔγαλμά του, δὲν πιάνει πλέον εἰς Μισολόγκι, ἀλλὰ πηγαίνει εἰς Κεφαλωνίαν καὶ ἐκεῖ νὰ περάσω νὰ μπαρκαρισθῶ. ὅθεν εἰς τὰς 13 μαρτίου ἐμίσεισα ἀπὸ Ἀνατολικὸν
95 καὶ εἰς τὰς 14 ἔφθασα εἰς Κεφαλωνίαν καὶ ἐκάθησα ἐκεῖ ἕως τὰς 24 μαρτίου, ὁποῦ τότε ἦλθε τὸ μπαστιμέντο καὶ εἰς αὐτὸ ἐμπαρκαρίσθην.

Εἰς τὰς 26 λοιπὸν Μαρτίου 1779, τῇ ἀγία καὶ μεγάλη Τρίτῃ, ἐμισεύσαμεν ἀπὸ Κεφαλωνίαν καὶ μὲ ὀλίγους ἀέρας καὶ μπονάτζαις τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ εἶδαμεν τὸ Σπαρτιβέντο βουνὸν τῆς Καλάβριαις καὶ ὄντας μπονάτζα ἐκεῖ
100 εὐρέσθην καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα καὶ σχεδὸν ἐκεῖ ἀπὸ ἐναντίους καιροὺς καὶ μπονάτζαις, ἐμπορτετζάρουμε ἡμέρας 12 μὴν ἠμπορῶντες νὰ περάσωμεν τὸν φάρο Μησήρας. τέλος πάντων περνῶντας τον μὲ καιροὺς πολλὰ ἐναντίους καὶ μπονάτζαις, ὁποῦ ἐδοκιμάσαμε μάλιστα εἰς τὰς 17 ἀπριλίου τὴν νύκτα μίαν σφοδρὰν φουρτούνα ἀπὸ ἀέρα ὄστρο γαρμπήν, βροχὴν καὶ σκοντραδούραις πολλὰ ἐπε-
105 δεύθημεν βασανιζόμενοι ὅλην τὴν νύκτα εὐρισκόμενοι ἔξω ὅπὸ τὴν Νεάπολιν

καὶ Ἰσκια. |ἀλλὰ τὴν ἀργὴν θεία χάριτι ἔπαυσε καὶ εἰς τὰς 20 ἀπριλίου μᾶς ἔβα-
 λεν ἕνας συρόκος καὶ βαστῶντας ἡμέρας τρεῖς, ἑκατενοδόθημεν εἰς Λιβόρο θείῳ
 ἐλέει εἰς τὰς 23 ἀπριλίου καὶ ἄρχησα νὰ κάνω τὴν κοντουμάτζια μου ἡμέρας 40.

- Εἰς τὰς 15 Ἰουνίου Νέο 1779 ἐπῆρα πράτιγον καὶ ἐπῆρα καὶ ἐκόνευσα
 110 εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἰωάννη Ἀργύρη Βρετοῦ, διὰ νὰ τραβίσω ὀμπρὸς χρόνους
 3 κατὰ τὸ συμφωνητικόν μου γράμμα καὶ οὕτως ἄρχησε νὰ στέλνη πραγμα-
 τείαις διὰ τὴν συντροφίαν μου εἰς χεῖρας ἀδελφοῦ του εἰς Ἰωάννινα. Εἰς τὰς
 31 Μαΐου 1780 Ν(έου), ἔχοντας ὁ Ἰ. Ἀργύρης ἀρκετὰ μετάξια Ζαγοραῶς
 καὶ ὄντας εἰς ἀζητησίαν καὶ ξεπεσμὸν μεγάλον, ἀποφάσισεν νὰ μὲ στείλῃ
 115 μὲ μερικὰ εἰς Γένοβα, καθὼς καὶ ἠκολούθησε, καὶ εἰς τὰς 3 Ἰουνίου Ν(έου)
 ἔφθασα εἰς Γένοβα καὶ μὲ ἐδέχθη μὲ πολλὴν περιποίησιν ὁ Ἰ. Στέφανος
 Μερήγος, μεσίτης ἄξιος εἰς τὰ μετάξια, εἰς τὸν ὅποιον εἶμουν ἀπὸ Ἰ. Ἀργύρη
 ῥεκομανδάτος, ὄντας φίλος του. τὸν ἤῤρα ἄνθρωπον πιστὸν καὶ καλῆς δια-
 θέσεως. Ἀκολούθως ἔκαμα καὶ ἄλλα 3 ταξήδια εἰς Γένοβαν διὰ πούλησιν
 120 μεταξίων καὶ ἄλλαις δουλιαῖς τοῦ κῦρ Ἀργύρη καὶ ἔμεινεν καὶ αὐτὸς πολλὰ
 εὐχαριστημένους εἰς ἐκεῖνο ὅπου ἠμπόρεσα καὶ ἔκαμα εἰς τὰ ἰντερέσα του.
 εἰς τοὺς 1782 Ἰουνίου 15 ἐτελείωσεν ὁ καιρὸς τῆς συντροφίας μου καὶ ἐκερ-
 δήσαμεν τζίρκα p. 5500 ὁμοῦ μὲ Ἀργύρη εἰς τὴν συντροφίαν μου, δηλαδὴ
 τὰ μισὰ ὁ καθ' εἷς. ἦτον καιρὸς καὶ αἰτία νὰ καλιτερεύσω τὰς συμφωνίας μου
 125 μὲ αὐτὸν ἢ νὰ τραβιχθῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἦλθεν εἰδησις ὅτι ὁ ἀδελφός του
 ἦτον βαρύτερα ἀσθενής καὶ ἐφοβοῦνταν νὰ μὴν τοῦ βλαφθῇ ὁ νοῦς, μοῦ ἐφα-
 νέροσεν τὴν ἀνάγκην ὅπου εἶχεν διὰ νὰ πηγαίνω νὰ περάσω μαζὶξω ταῖς
 ὑποθέσεις τους καὶ νὰ πάρω παστρικήν σημείωσιν τῆς οὐσίας |τους καὶ νὰ
 ξεσुकόσω τὸν ἀδελφόν του νὰ τὸν φέρω εἰς Λιβόρο. βλέπωντας τὴν ἀνάγκην
 130 του, εὐθὺς εἰς τὰς 18 τοῦ ἰδίου Ἰουνίου ἐμίσευσα μὲ τὸ μπαστιμέντο τοῦ Ἀνα-
 στάση Κοτζάκαρη καὶ εἰς ἡμέρας 13 ἔφθασα εἰς Ἄρτα καὶ εἰς Ἰωάννινα
 εἰς τὰς 25 Ἰουνίου π(α)λ(αιοῦ). ἠῤρα τὸν Ἀναστ. Ἀργύρη καλητερευμένον,
 ἄρχησα τὴν δουλιὰν τῶν ὑποθέσεών τους καὶ εἰς ἡμέρας 40 ἤμουν ἔτοιμος,
 ἀλλ' ὁ κῦρ Ἀργύρης μὲ τὸ σήμερον καὶ αὔριον μὲ ἐτράβιξεν ἕως τὰς 15 Σε-
 135 πτεμβρίου π(α)λ(αιοῦ), ὅπου τότες ἐμισεύσαμεν διὰ Κορφοῦς, ἄρχησαν ἢ
 κακοκεριαῖς καὶ εἰς τὴν α^ν Ὀκτωβρίου ἐφθάσαμεν εἰς Κορφοῦς καὶ μετὰ
 ἡμέρας 6 κοντουμάτζια ἐκονεύσαμεν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἰ. Δημητρίου Νικιάτζα,
 αὐτὸς ὁμως εὐρίσκετο τότε εἰς Λέτζε. ἐμβῆκεν ὁ χειμῶνας καὶ μὲ ὄλον ὅπου
 140 εἶχαμεν πιασμένη βάρκα διὰ Ὀτραντο καὶ μὴν θέλωντας ὁ κῦρ Ἀργύρης
 νὰ μισεύσωμεν διὰ Βενετίαν, ἐστάθημεν εἰς Κορφοῦς ὀλοκλήρους μῆνας 5
 καὶ εἰς τὰς 16 Φεβρουαρίου 1783 ἐμισεύσαμεν μὲ ἕνα σαμπεκίνο Ναπολι-

τάνικο δια Ότραντο και εκεί εφθάσαμεν εις 18 ώρας. εκάμαμεν καραντίνα ημέρας 30, εϊμασθεν ο Αργύρης, εγώ, ο Αποστόλης Βασιλείου και ο Ζαφείρης Νικολάου, δούλος του Αργύρη. πέρωνοντας πράτιγο, εϊθός εμισεύσαμεν 145 και απεράσαμεν από Νεάπολιν, Ρώμη και εις τας 2 Μαΐου Ν(έου) 1783 εφθάσαμεν εις Λιβόρνο με πολλά βάσανα, χωρίς να τα απαριθμώ.

Εις τον μῆνα Αύγουστον πάλιν εστάλην εις Γένοβα δια υποθέσεις κόνρ Αργύρη και γυρίζοντας εκαταστρώσαμεν το μυιλάντζο τους και τον Οκτώβριον 1783 εμισευσαν δια Ιωάννινα ο Αναστάσιος Αργύρης με τον δούλον του 150 Ζαφύρη. εμεινα λοιπόν εγώ εις το σπήτι του Αργύρη. πάντα ακαρτερώντας με το σήμερον αυριον να κάμωμεν νεαν συμφωνίαν, απέρασεν ένας χρόνος και εις τους 1784 πλέον τον Ιούλιον του εϊπα να κυβερνηθῆ από ανθρωπον και εγώ ἤθελα τραβιχθῶ. του εζήτησα p. 400, το φαγι μου και ελευθερίαν να δουλεύω τα αδελφια μου, δέν τα εσυμφωνήσαμεν και μ' ελον τουτο εστάθηκα 155 εως τον Νοέμβριον 1784, χωρίς ανταμοιψιν των κόπων και ταξιδίων μου παρα μόνον με κόπον τζίρκα p. 1200. Εις τα τέλη Αύγουστου 1784 ἤλθεν ο αδελφός μου Δημήτριος εις Λιβόρνο δια Νεαπόλεως, οποῦ, δια να μῆν εγινεν αυτόν τον χρόνον η φιέρα Συνηγάγιας εξ αιτίας της νόσου πανούκλας οποῦ ἦτον εις την Νταλμάτζιαν και εις Σμόρνην, δέν επήγεν ο αδελφός μου Δημή- 160 τριος, αλλά ἤλθεν εις Λιβόρνο και εστάθη 26 ἡμέρας κονεμένος εις το σπήτι του Κόνρ Εῦσταθίου Μοσπινιώτη, επειτα εμισευσεν δια Ιωάννινα. Η παλαιά αδελφική φιλία οποῦ από πολὺν καιρόν απερνοῦσεν αναμεταξύ μας τον επα- ρακίνησεν να με κάμη σύντροφόν του και προ δύο ἢ τριῶν χρόνων ἦτον η συνο- μηλία και σχεδόν συμφωνία μας, πλην δέν ἤθελῆσα να αφήσω τον Αργύρην 165 εις την τελείοσιν των 3 χρόνων δια την ανάγκην εις την οποίαν εῦρέθη τότε, και λοιπόν εις τα τέλη του δεκεμβρίου 1784 ἦ να εϊπῶ εις την α^{ην} Ιανουαρίου 1785 ἄρχησεν η νέα συντροφία μας με Εῦστάθιον Μοσπηνιώτην εις την πιάτζα της Λιβόρνος με καλωτάτον κρέδιτον και ετρεχεν η δίτα μας Μοσπηνιώτης και Πατρινός και εδουλεύσαμεν εις αυτόν τον χρόνον πολλά καλά, εις τόσον 170 οποῦ το μυιλάντζο μας ἄφησεν νετο κέρδος τζίρκα p. 8500 και δέν εδου- λεύσαμεν λιγώτερον εις τους 1786, οποῦ το μυιλάντζο του αυτου χρόνου μᾶς ἄφησεν κέρδος p. 13.000 τζίρκα. δέν ακολούθησεν τινα νεωτέρισμα εις τον αυτόν καιρόν, οτι η καθαρά φιλία και αγάπη αδελφική εκυβερνοῦσεν και κυβερνᾷ τα φ.ρσιμάτα μας και φιλάτει καθαράν ενωσιν και ὁμόνοιαν.

Εις τους 1786 Αύγουστου (vacat) ἤλθε και επήρε πράτιγο ο Μανούσης Εῦ- 175 θυμίου και εκάθησεν εις το σπήτι, σταλμένος από τον πατέρα του από Ανάπλι.

Εως από καιρόν πολὺν ο Μοσπηνιώτης εϊχεν λάβει μίαν στενωτάτην

- φιλιαν με Λουϊζην Παγανέλην, Λουκέζον, εις το σπήτι του ἐγνώρισεν και ἐφιλιώθη με την γυναικαδέλφη του Ρόζαν Λίπι, κόρην προκομενεστάτην και
 180 δια τὰς ἀρετὰς και δια τὴν χάριν τῶν ἡθῶν της και νὰ εἰπῶ και δια τὴν εὐ-
 πρόπειαν τῆς θεωρίας ἐσύχραζεν νὰ πηγαίη εις Λούκαν, ἡ φίλια με αὐτὴν
 τὴν κόρην ἐμεταβάλλθη εις ὑπερβολικὸν ἔρωτα και εις τοὺς δύο και ἀγκαλὰ
 και ὁ Μοσπηριώτης ἐχθρὸς και ἐνάντιος τῆς ὑπανδρείας, ἐσύρθη τόσον ἀπὸ
 τὰ προτερεήματα αὐτῆς τῆς κόρης, ὅπου τὸν Ἰούνιον μῆνα 1787 τῆς ἔδωσε τὸν
 185 λόγον του νὰ τὴν στεφανοθῆ, καθὼς και ἐν τάχῳ ἀκολούθησε. και αὐτὸς πηγαίνά-
 μενος εις Συναγᾶγια ἔμειναν συμφώνως, ὅπου εις τὸ γύρισμά του νὰ ἀνταμοθοῦν
 εις Μπολόνια, νὰ ἀπεράσουν εις Βενετιαν και νὰ στεφανωθοῦν ῥωμαίικα, καθὼς
 και ἀκολούθησεν. και εις τὴν α^{την} Αὐγούστου 1787 ἡ κόρη με τὸν ἀδελφόν
 της και με τὸν Πέτρον Μπεβελάκουα, φίλον ἐπιστηθειώτατον τοῦ Μοσπηριώτη,
 190 τὸν ἀντάμωσαν εις Μπολόνια και ἀπέρασαν ἐκεῖ και ἐστεφανώθη ὁ Μοσπη-
 ριώτης με τὴν ῥηθεῖσαν Ρόζαν εις τὰς 4 Αὐγούστου 1787 Ν(έου) και εις
 τὰς 12 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὴν αὐγὴν ἔφθασαν εις Λιβόρον. Εἰς τὰς 10 Μαετίου
 1788 ἐγέννησεν θυλικὸν παιδί και δι' ἐπιτροπείας τοῦ δπό Βενετιαν Δημητρίου
 Πάσχου τὸ ἐβάπτισεν εις τὴν ἐκκλησίαν μας και ἐγὼ τοῦ ἔβαλα ὄνομα Ἄλε-
 195 ξάνδρα, το ὁποῖον μετὰ μῆνας 11 ἀπέθανεν, με λύπην μεγάλην τῶν γονέων
 της. Εἰς τοὺς 1790 τὸν Μάιον μῆνα ὁ Τζιοβὰν Μπατίστας Ἀρμένης, φίλος
 μας και φίλος μέγας τοῦ Ἰωάννη Ἀργύρη Βρετοῦ, ἦλθεν ἐκ μέρους τοῦ αὐτοῦ
 Ἀργύρη νὰ μοῦ μιλήσῃ προβάλλοντάς μου τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοῦ Ἀργύρη
 δια συμβίαν με 10 χιλιάδες πέτζαις μετρητὰ προίικα και δύο χιλιάδες συνηρί-
 200 σματα ἡγουν κορέδο, ἐγὼ δέ, κλίσειν μὴν ἔχωντας δια ὑπανδρίαν, τοῦ ἀπεκρίθην
 ὅτι δὲν ἐδέχομουν δια τότε τὸ πρόβλημά του και εὐχαριστοῦσα τὸν Ἀργύρη
 δια τὴν προτίμησιν (ὅπου) μοῦ ἔδιδεν, ὅτι ἀληθινὰ τοῦ τὴν ἐζητοῦσαν και εις
 Λιβόρον και εις Βενετιαν σπήτια πολλὰ ἄξια. Ὁ ῥηθεὶς Ἀρμένης δὲν ἠθέλησεν
 νὰ πηγαίη με αὐτὴν τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸν Ἀργύρη, ἀλλὰ με εἶπεν νὰ
 205 στοχασθῶ πρῶτον. Ὁ Μοσπηριώτης, παρὼν εις τὸ πρόβλημα, με ἐπαρακί-
 νησεν πολλὰ νὰ δεχθῶ αὐτὸ τὸ συνοικέσιον, παρασταίνωντάς μου πόσον ἦτον
 ἀξιαίπαινον και ὠφέλιμον. ἔκλινα λοιπὸν με τὴν θείαν θέλησιν και μετὰ ἕναν
 μῆνα ὁ Ἀρμένης ἐπῆγεν τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Ἀργύρη, ὅστις βαρέως τότε
 εἶχεν ἀρωστήση ἀπὸ ἐγκράτειαν τοῦ οὔρου, ἐπῆγα λοιπὸν μετὰ ὀλίγας ἡμέρας
 210 νὰ εἰδῶ τὸν Ἀργύρη και μοῦ εἶπεν ὅτι με εὐχαρίστησιν ἔλαβεν τὴν ἀπόκρισιν,
 ὅτι ἐδέχθηκα τὸ πρόβλημά του και μετὰ δακρύων κληνῆρης ὄντας με εὐχῆθη,
 λέγωντάς μου ὅτι εις ἐμὲ τὴν κλίσειν πρὸ χρόνων εἶχεν και ὅτι εὐθὺς ὅπου
 ἠθελεν καλητερεύση ἀγαποῦσεν νὰ ἀπεράσωμεν και νοταρικὸν γράμμα, πλὴν

ἔχειροτέρευσε πολλὰ καὶ ἀπεφασίσθη ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς διὰ θάνατον. Μετὰ
 215 δὲ δύο ἑβδομάδας ἐκαλητέρευσε καὶ ἔκραξε τὸν νοτάρου καὶ εἰς τὰς 29 Ἰου-
 λίου Ν(έου) ἐπεράσθη τὸ τοῦ συνοικεσίου γράμμα διὰ χειρὸς δοτῶρ Ἀμῆτζη
 καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἀργύρη, ἀπὸ τὴν νύμφην καὶ ἐμένα, παρόντος
 τοῦ Μοσπηριώτη, τοῦ Ἀρμένη καὶ τοῦ δοτῶρ Χριστοδοῦλου Πασχάλη. ὁ
 ῥηθεὶς Ἀργύρης ὅμως ἐτράβησεν ὀμπρὸς ἡ ἀσθενεία του αὐτή, πότε χειρο-
 220 τερεύοντας καὶ πότε καλητερεύοντας ἕως τὸν Ἰανουάριον 1792, ὁποῦ τότε
 ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ τὸ στεφάνωμα καὶ τὰ πάντα ἐτοιμάσθησαν διὰ νὰ γίνῃ
 εἰς τὰς 18 |29 Ἰανουαρίου 1792, πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὅμως τοῦ ἐπανῆλθεν χειρο-
 τέρευμα δεινὸν τῆς ἀσθενείας του, ἀλλὰ μὲ ὄλον τοῦτο ἠθέλησεν τὸ στεφά-
 νωμα νὰ γίνῃ, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς κλινήρης καὶ βαρέως. Εἰς τὰς 18 |29 λοιπὸν
 225 τοῦ Ἰανουαρίου ἐστεφανώθη εἰς τὸ σπήτι του, παρὸν ὁ ἀδελφός του Ἀναστάσιος
 Ἀργύρης, ὁποῦ μοῦ ἐστάθη νουνὸς καὶ κουμπάρος καὶ μετὰ τὸ στεφάνωμα,
 ἀσπασθέντες τὸν πεθερόν μου Ἰω. Ἀργύρη καὶ λαβόντες τὴν εὐχὴν του
 μετὰ τῆς νύμφης καὶ κεκλημένων ἤλθομεν εἰς τὸ σπήτι μου. Ὁ δὲ Ἰωάννης
 Ἀργύρης, χειροτερεύοντας καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν α |12 Φεβρουαρίου, 14
 230 ἡμέρας μετὰ τὸ στεφάνωμά μου, ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ μὲ καλὴν μετάνοιαν καὶ
 μὲ λύπην μου ἄμε |τρον καὶ τῆς συμβίας μου, ἀφήνωντας κληρονόμον του
 τὸν υἱὸν του Ἀργύρη εἰς τὰ πάντα καὶ τῆς θυγατρὸς του ἄφησεν εἰς τὴν
 διαθήκην του τρεῖς χιλιάδες πέτζαις διὰ χάρισμα χωριστὸν τῆς. Τὸν μάρτιον
 μῆνα δὲ ὁ Ἀναστάσιος Ἀργύρης ἐμίσευσεν διὰ Βενετιαν νὰ πηγαίῃ εἰς Ἰω-
 235 ἄννινα καὶ ἐπῆρεν εἰς Βενετιαν καὶ τὸν ἀνεψιὸν του Ἀργύρη καὶ συμφώνως
 μὲ γνώμην τοῦ νέου καὶ θέλησιν τοῦ αὐτοῦ θείου του καὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ
 μακαρίτου πατρὸς του, ἐμοῦ δηλαδὴ καὶ τοῦ Εὐσταθίου Μοσπηριώτη, ἀρα-
 βώνησεν τὴν Βασιλικὴν θυγατέρα τοῦ Δημητρίου Πάσχου, κόρην καλῶν τε
 ἡθῶν καὶ γένους, μὲ προίκαν 6 χιλιάδες δουκᾶτα τρεχούμενα. Τὸν Μάϊον
 240 μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῶν 1792 ἐπῆγα καὶ ἐγὼ εἰς Βενετιαν καὶ ἐστάθηκα
 15 ἡμέρες καὶ ἔφερα ὀπίσω τὸν ῥηθέντα Ἀργύρη, γυναικάδελφόν μου. Ὡς
 τόσον ἡ ἡγαπημένη μου συμβία Μαργαρίτα, ἕγγυος, εἰς τὰς 8 |19 νοεμβρίου
 τοῦ ἰδίου χρόνου ἐγέννησε θεῖα βοηθεῖα καλωτάτα μίαν κόρην ἐν ὕγειά τελει-
 ωτάτη, ἣτις καὶ ἐβάπτισθη εἰς τὰς 14 |25 Νοεμβρίου παρὰ τοῦ ἑφημερίου
 245 τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ὀνομάσθη Ἑλένη παρὰ τοῦ Ἀργύρη Βρετοῦ, γυναι-
 καδελφοῦ μου, δι' ἐπιτροπείας τοῦ Ἀναστασίου Ἀργύρη ἀπὸ Ἰωάννινα. Εἰς
 τὰς 23 Φεβρουαρίου Ν(έου) 1792 ἐμβῆκα εἰς τὸ σπήτι τὸ νηκισθὲν ἀπὸ τὸν
 Καβαλιέρ d' Angiolo καὶ πάλιν ἐκίνησεν ἕγγυος ἐκ δευτέρου ἡ συμβία μου.
 Ἀπεφάσισεν ὁ γυναικάδελφός μου εἰς τὸν Σεπτέμβριον νὰ στεφανωθῇ, φέρωντας

250 τὴν νύμφην ἀπὸ Βενετίαν εἰς Λιβόρνο. ὅθεν διὰ χατήρι καὶ δούλευσιν ὁποῦ
 πάντα ἔδειξα εἰς τὸ σπήτι τοῦ Ἀργύρη, ἄφησα τὴν Μαργαρίτα μου ἔγγυον
 εἰς τὸ σπήτι μου καὶ εἰς τὰς 6 Σεπτεμβρίου ἐπῆγα εἰς Βενετίαν, διὰ τὰ συντρο-
 φέσω τὴν νύμφην, καθὼς καὶ ἠκολούθησε, μαζὺ μὲ τὸν πατέρα της καὶ θεῖον
 της Μπαλούλια Γεώργιον καὶ εἰς τὰς 26 Σεπτεμβρίου ἐγυρῶσαμεν καὶ εἰς
 255 τὰς 29 Σεπτεμβρίου ἐστεφανώθησαν εἰς τὸ σπήτι μου. Εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον
 εἰς τὰς 22 Ἰουλίου ἦλθαν καὶ οἱ δύο ἀδελφοί μου Ἀναστάσιος καὶ Δημήτριος
 ἀπὸ Ἰωάννινα, διὰ τὰ θεωρήσωμεν λογαριασμὸν καὶ τὰ χωρίσωμεν καὶ τὰ
 ἀγροικιέται ὁ καθ' εἷς διὰ λόγον του εἰς τὰ ἰντερέσα, καθὼς καὶ ἠκολούθησε,
 καὶ ἐδόσαμεν τέλος εἰρηνικὸν καὶ ὁ μὲν Δημήτριος Πατριῶς ἐμίσεισεν διὰ
 260 Πάτρι μετὰ ἕναν μῆνα, ὁ δὲ Ἀναστάσιος ἐστάθη ἐδῶ ἕως τὰς 10 Ὀκτωβρίου
 Ν(έου) καὶ ἐμίσεισεν καὶ αὐτὸς διὰ Ἰωάννινα διὰ ξηραῖς. Εἰς τὰς 6 Νοεμβρίου
 π(α)λ(αιοῦ) θεία χάρητι ἐλευθερώθη ἡ ἠγαπημένη μου Μαργαρίτα καὶ ἐγέν-
 νησεν υἱὸν ἡμέρα Τετράδη εἰς τὰς 3 ὥρας μετὰ τὸ μεσημέρι μὲ εὐκολίαν
 καὶ ὀγλυγορότητα καὶ εἰς τὰς 8|17 νοεμβρίου ἐβαπτίσθη παρὰ τοῦ ἐφημε-
 265 ρίου μας Ἀνθίμου, κουμπάρου ὁ Εὐστάθιος Μοσπηριώτης καὶ τὸν ὀνόμασε
 Κωνσταντῖνον καὶ τὸν ἔδωσα ἕξω ἀπὸ τὴν χώραν τὰ τὸν βυζάξουν, μὴν
 ἔχοντας τόπον καὶ κόμοδον εἰς τὸ σπήτι καὶ τὸν ἄφησα εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ
 ἐπίσκεψιν.

Εἰς τὰ τέλη τοῦ νοεμβρίου ἔλαβα τὴν θλιβεράν εἰδησιν τοῦ θανάτου τῆς
 270 μακαρίτισας μητρός μου, ὁποῦ τὸ κοινὸν χρέος ἔδωσεν εἰς τὰ τέλη τοῦ Αὐγού-
 στου τῶν 1793 εἰς ἡλικίαν χρόνων 63 ἢ 64, χωρὶς ἀσθένειαν μεγάλην, ἀλλὰ
 3 ἢ 4 ἡμερῶν. μὲ ἔθλιψε κατάκαρδα ἡ αὐτὴ εἰδησις, τὴν ἔκλαυσα πικρῶς,
 ἀλλ' ἄφευκτον αὐτὸ τὸ ποτήριον δι' ὅλους μας. Ἐκίνησεν πάλιν ἔγγυος ἡ
 Μαργαρίτα συμβία μου καὶ εἰς τὰς 18|29 νοεμβρίου 1794 ἐλευθερώθη ἡμέρα
 275 Σάββατον εἰς τὰς ὥρας 8¹/₂ τὴν αὐγὴν μὲ ἀπόκτησιν υἱοῦ καὶ εἰς τὰς 7
 δεκεμβρίου νέου ἐβαπτίσθη παρὰ τοῦ ἐφημερίου πάτερ Σεραφεῖμ, κουμπάρου
 ὁ κὺρ Πέτρος Ῥάλλης, Χῖος καὶ τοῦ ἔβαλεν ὄνομα Πέτρος καὶ ἔδωσα καὶ
 αὐτὸν τῆς βυζάστρας ὀνόματι Μαρίας, μέσα εἰς τὴν Πολιτείαν, τὰ τὸν βυζάξην.
 Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου ἐστείλαμεν τὸν Δημήτριον
 280 Γαλιᾶν εἰς Τριέστι τὰ σταθῆ μὲ ἰδέαν τὰ βαστάξην σπήτι, ἂν συμφέρη, μὰ τὸ
 περισσότερον διὰ τὸν φόβον, ὁποῦ οἱ Φραντζέζοι ἐφοβέριζαν τὰ ἔλθουν τὰ πα-
 τήσουν τὴν Τοσκάνα. αὐτὸς ὁ φόβος διὰ καλὴν τύχην μετὰ τρεῖς μῆνας ἔπαυσεν,
 διὰ τὰ ἔκλεισεν ἡ Τοσκάνα τὴν ἀγάπην μὲ τὴν Φραντζα καὶ ἠσύχασεν.

1794. Εἰς τὰς 21 δεκεμβρίου νέου ἀπόχτισε καὶ ὁ κοννιάδος μου Ἀργύρης
 285 θυγατέρα τὴν α'. (vacat). Μετ' οὐ πολὺ πάλιν ἡ Μαργαρίτα μου ἐκίνησεν

έγγυος και άγκαλά και έλαβεν καλήν έγγαστριάν, εις τας 4 του Νοεμβρίου νέου 1795 24 οκτωβρίου π(α)λ(αι)οῦ, ήμέρα τετράδη, εις την μίαν ὤραν μετά τὰ μεσάνυχτα έλευθερώθη με κομάτι κόπον δια τὸ μέγεθος ενός κοριτζιοῦ ὁποῦ έγέννησε. τὸ ὁποῖον και εις τας 8 Νοεμβρίου |28 Ὀκτωβρίου νέου έβα-
 290 πτίσθη παρὰ τοῦ πάτερ Σεραφείμ, κουμπάρος ὁ κὺρ Νικόλαος Ζωσιμᾶς και την ὀνόμασεν Ἐλεξάνδρα, την ὁποίαν και έστειλα νὰ βυζαχθῆ εις την έξωχῆν τῆς Λοῦκας, εις χωρίον 5 μίλια μακρὰν ἀπὸ την Λοῦκα ὀνομαζόμενον St. Andrea, μιᾶς βάριας ὀνόματι Πετρέλλη.

1796. εις τας 28 Ἀπριλίου Ν(έου) ήλθεν ή εύλογία τῆς Ἐλένης και άγκαλά
 295 και πολλή, πλὴν μετά 10 ήμέρας εὐγήκεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον και έλευθερώθη, μετά 15 ήμέρας ὁμως ήλθεν και τοῦ Κωνσταντίνου, υἱοῦ μου, τὸ ὁποῖον την έλαβεν και άχαμνήν και πολλήν και, ἀφ' οὔ εἶν |ραγνίστη 15 ὀλοκλήρας ήμέρας, ἀπέθανεν εις τας 15 Ἰουνίου 1796 τὸ μεσημέρι, τὸ ὁποῖον με ἐπί-
 300 κραενν κατάκαρδα και έμένα και την μητέρα του, ὄντας τὸ ὀραιώτερον ἀπὸ
 305 ὀλα τὰ παιδιὰ μου, πλὴν ὑπέμεινα, ὄντας ἄφευκτα τὰ τοιαῦτα εις την ἀνθρώ-
 πινον φύσιν. —Οἱ Φραντζέζοι, ὁποῦ εις τοῦτον τὸν καιρὸν ἐκυρίευσαν ὄλην την Ἐουστριακὴν Λομπαρδία, Μιλάνο, Παβίαν, Πάρμα, Πιασέτζα και ἐμβῆκαν εις την Μπολόνια, ἀνεπίστως ἐμβῆκαν και εις την Τοσκάνα ἀπὸ την στράτα τῆς Μόδενας κὺ 10 χιλιάδες στράτευμα ἐπῆραν και έστρατοπέδευσαν έξω ἀπὸ
 310 την Πιστόγια και εὐθὺς εις τας 23 Ἰουνίου ήκούσθη ὅτι ἔρχονται εις Λιβόρνο, πλὴν με ἀμφιβολίαν. εις τας 24 Ἰουνίου ἄρχησαν οἱ εὐριοκόμειοι πραγματευταὶ Ἐγκλέζοι εις Λιβόρνω νὰ φορετώνουν βιαίως εις τὰ καράβια τους ὄσαις πρα-
 315 γματεῖαις τους και ὄσσαις τους ήμπόρεσαν και εις τας 27 Ἰουνίου εὐγήκαν εις τὰ πανιὰ και ἀνεχώρησαν την αὐγήν. Την ἰδίαν ήμέραν 27 Ἰουνίου 1796
 310 ἐμβῆκαν μεσημέρι τὰ πρῶτα στρατεύματα Φραντζέζων εις Λιβόρνο, ή καβα-
 λαρία και ἔως τὸ βράδυ ἐμβῆκεν και ή πεζούρα, ὄλοι χιλιάδες 5 με θρίαμβον κτυπῶντας τὰ ταμπούρα και σάλπιγγας και τὸ βράδυ ἐμβῆκεν και ὁ Ἄρχι-
 315 στράτηγός των Μποναπάρτες με ὄλον του τὸ στάτο μαγκιόρε και ἐκόνεψε εις τὸ γρανδοικικὸν παλάτι, και ἐπῆγε εις τας 28 ή κομμουνιτὰ και τὰ γένη και
 315 κόνσολοι και τὸν ἐπ(ρ)οσκύνησαν και έσυγχάρηκαν και ἐκ τοῦ Γένους μας ἐπήγαμεν ἔξ και μᾶς ὄδεξιώθη με ἰλαρώτητα. ἐπῆραν εις την έξουσίαν τους οἱ Φραντζέζοι ὄλα τὰ κάστρα και πόρτας, ἐμοντάριζαν καθημερινῶς την βάρδια εις την πιάτζα. μετά τρεῖς ήμέρας ἐμίσευσεν ὁ Μποναπάρτες και ἄφησεν
 2000 στράτευμα εις Λιβόρνο και τὸν γκενεράλ Βομποά. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ
 320 ὁ κόσμος ἀπερνούσεν ήσυχα, ὄντας τὸ φραντζέζικον στράτευμα εις μεγάλην ὑποταγήν και χωρὶς νὰ δίδουν εις τὸ παραμικρὸν τινὸς ἐνόχλησιν. ἔδωσεν

ὅμως ἢ κομμουνιτὰ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σπήτια κονάκια διὰ τοὺς ὀφικιάλους καὶ ἔδωσαν καὶ ἐμένα δύο ὀφικιάλους γκένιου ἰντζενιέριδες εἰς τὸ σπήτι μου νὰ κονέφουν. | τοὺς ὁποίους ἐβάσταξα δύο ὀλοκλήρους μῆρας καὶ παραπάνου.
 325 μετὰ μῆρας 11, ἤγουν τὸν μῆϊον 1797, ἀνεχώρησαν οἱ Φραντζέζοι καὶ ἔμεινεν ἐλεύθερος ἡ Λιβόρνο. κατ' αὐτὸν δὲ τὸν καιρὸν, οὕσα ἔγγυος ἡ Μαργαρίτα μου ἐγέννησεν υἱὸν εἰς τὴν α' Ἰανουαρίου 1798 πρὸς τὸ ξημέρωμα, ὃν καὶ βάπτισε ὁ πάτερ Σεραφεῖμ ἐφημέριος, κουμπάρος ὁ κὺρ Δημήτριος Κονταξῆς καὶ τὸν ὀνόμασε Κωνσταντῖνον δεύτερον εἰς τόπον τοῦ ἄλλου ἀποθανόντος
 330 καὶ τοὶ ἐβάσταξα εἰς τὸ σπήτι μὲ βυζάστραν, ἐκείνην ὅπου ἐβύζαξε τὴν Ἀλεξάνδρα.

1799 κατὰ τὸν μῆνα ἀπρίλιον ἐξαναεμβῆκαν οἱ Φραντζέζοι εἰς Τοσκάναν σχεδὸν ὡς ἐχθροὶ καὶ ἀναχωρήσαντος τότε τοῦ γρὰν δουκὸς Φερδινάνδου τοῦ τρίτου ἐδημοκράτησαν τὴν Τοσκάνα, χωρὶς ὅμως μεγάλην ταραχὴν ἢ
 335 θάνατον.

30 Ῥωμαίον supra lineam || 125 του ex μου || 127 περάσω μαζώξω; an περισυμαζώξω? || 202 <όποῦ> add. || 274 Μαργαρίτα συμβία μου ex Μαργαρίτα || μου || συμβία μου | 283 ἡσύχασεν ex ἡσ...ασεν. || 329 Κωνσταντῖνον additum a manu posteriori.